

MOŠE

A PÁN SVĚTA

Napsal Tomáš Kadlec na základě překladů
Karola Sidona (2012), Vladimíra Šrámka (1947)
a s přihlédnutím k hebrejskému originálu
v roce 2019.

MOTTO

Můj otec byl kočovník z Aramu. Když se vydal na cestu do Černozemě, šla s ním i hrstka jeho lidu a stáda, která pásli. Stal se tam z nich velký, samostatný a početný národ.

Černozemci s námi časem začali nakládat zle, sužovali nás, spoutali těžkou a lopotnou prací – zotročili nás. Úpěli jsme k Pánu Světa, Bohu našich otců. Ten náš hlas vyslyšel. Znal naši bídu, naše soužení a útisk. I vyvedl nás Pán Světa z Černozemě za velkých hrůz, znamení a úkazů – vyvedl nás svou strašlivou mocí na svobodu.

(Dvarim, 26:5, Ki Tavo)

KEŘ

aneb Setkání Mošeho s Pánem Světa

Před dávnými časy byl Kočovník¹ Josef pověřen králem Černozemě², aby se ujal správy hospodářství a zachránil zem před krutým hladomorem, který měl přijít. S ním se v království usadil i kočovnický lid. Černozem se rozkládá na jihu na březích Velké řeky³, která ústí do moře. Ta každý rok přinese úrodné černé bahno, které dalo zemi jméno. Kočovnický lid, usazený v pastevecké krajině Vlahá⁴, ležící na východě Černozemě, byl velmi plodný, měli mnoho dětí a naplnili tu zemi.

Starý král Černozemě zemřel a na trůn usedl nový, který však Josefa neznal a nevěděl, jak tento Kočovník pomohl Černozemi přečkat hladomor. Nový král tak řekl svému lidu:

„Hleďte, jak se kočovnický lid, ti cizáci, rozlézají po naší zemi, jsou početnější a mocnější než my! Nuže, je třeba chytře zakročit, aby se nepřemnožili. Kdyby vypukla válka, mohli by se přidat k nepřátelům, bojovali by proti nám a nakonec ještě opustili naši zemi! Kdo tady pak bude pracovat?“ Kočovníci byli vskutku cizinci, pastevecký lid, jehož prapředci přišli až z dalekého města v jižním Meziříčí⁵.

Nad těmito Kočovníky král Černozemě ustanovil dráby, aby je trýznili prací a svými nároky. Nechal je stavět svá nová obchodní a zásobní centra – Královské⁶ a Sluneční město⁷. Čím více je však král utiskoval, tím více se množili a rozmáhali, takže z nich dostal strach. Zotročil je tedy a nutil do namáhavé práce. Ztrpčoval jim život těžkou prací s hlínou a cihlami i všemožnou prací na poli. Veškerá práce, kterou jim ukládal, byla lopotná, s cílem je zotročit. Od té doby říkali Kočovníci Černozemi Země utrpení.

Králův strach rostl. Rozkázal tedy porodním bábám Kočovníků:

„Když budete pomáhat svým ženám při porodu, dobře se dívejte, zda se narodí syn nebo dcera. Bude-li to chlapec, zabijte ho, bude-li to dívka, nechte ji žít!“ Neboť se bál, že chlapci vyrostou v muže, spojí se a postaví se mu na odpor.

Porodní báby však věděly, že Pán Světa, který stvořil Zemi a vše co je na ní, úkladnou vraždu člověka nenechá bez trestu a krále neposlechly – nechávaly chlapce žít. Když se to král dozvěděl, nechal si předvolat dvě z nich, jmenovaly se Šifra a Pua.

„Proč jste mne neposlechly a necháváte chlapce naživu?“, obořil se na ně.

„Kočovnické ženy nejsou jako ženy Černozemě, jsou silné“, odpověděly porodní báby. „Porodí dříve, než k nim dorazíme!“

Proto Pán Světa porodním bábám prospíval a kočovnický lid se dál množil

¹ Hebrej (Ivri)

² Kemet (Egypt)

³ Nil

⁴ Gošen

⁵ Mezopotámie

⁶ Pi-Ramesses

⁷ Pi-Atum (Pitom)

a stále více se rozmáhal. Král Černoze-
mě, který to roztrpčeně pozoroval, zakročil
proti rozrůstajícímu se lidu novým na-
řízením:

„Černozemci, je třeba zamezit to-
muto rozmáhání se kočovnického lidu, aby
proti nám nepovstal! Hodte do Řeky
každého chlapce, který se jim narodí; dcery
nechte žít!”

V ten čas porodila i jedna kočov-
nická žena. Když spatřila svého právě
narozeleného chlapce, jak je povedený, skrý-
vala ho se svým mužem před Černozemci
tři měsíce. Když už hrozilo, že jejího syna
najdou a zabijí, vzala ošatku z papyrového
rákosí, vytřela ji jílem a smolou, vložila do
ní chlapce a položila nedaleko královského
paláce na břehu Velké řeky do rákosí.
Zpovzdálí jej pak tajně pozorovala jeho
sestra Mirjam, aby věděla, co se s ním
stane.

I vyšla z paláce královská dcera, aby
se vykoupala ve vodách Velké řeky, zatím-
co její služebné se procházely podél břehu.
Spatřila onu ošatku v rákosí a poslala pro
ni jednu ze svých dívek, aby ji přinesla.
Když ji otevřela, našla v ní plačící dítě.
Slitovala se nad ním, vzala jej do náruče
a pravila:

„Je to chlapec Kočovníků! Přesto si
jej nechám. Hledte, jak je líbezný.”

Tu se z rákosin vynořila jeho sestra
a zeptala se královny dcery:

„Mám jít a zavolat ti kojnou z koč-
ovnických žen, aby to dítě kojila?”

Králova dcera souhlasila. Šla tedy
chlapcova sestra pro jejich matku. Když ji
přivedla, královská dcera jí povídá:

„Odneseš to dítě a odkoj mi je, budeš
za to ode mne dostávat mzdu!”

V radosti popadla ta žena svého
chlapce a kojila ho pro královský dvůr.
Když dítě vyrostlo, přinesla jej králově
dceři zpět a ta jej měla jako svého syna.
Pojmenovala ho Moše, což znamená
Vytažený, neboť jej vytáhla z vody.

Čas běžel, Moše dospěl a dozvěděl
se, že pochází z lidu Kočovníků. I vyšel se
podívat, jak se jeho lidu daří. Tu na po-
chůzce spatřil, jak Černozemec surově bi-
je Kočovníka. Rozhlédl se, zda ho někdo
nepozoruje a zabil toho Černozemce a za-
hrabal jej do písku. Druhého dne vyšel
opět na pochůzku a hle, dva Kočovníci se
bijí navzájem. Tu řekl násilníkovi:

„Proč tlučeš svého druha?”

Ten však pravil:

„A kdo tebe ustanovil nad námi
velitelem a soudcem? Zabiješ mne snad
také jako toho Černozemce včera?”

„Tak ono se to už rozneslo!”, řekl si
Moše v duchu. „To byl jistě ten, kterého
jsem včera zachránil.”

Když se vše doneslo i ke králi, chtěl
nechat Mošeho popraviti. Ten však před
ním utekl do pouště a usadil se daleko za
mořem, ve východní Zemi sváru⁸. Sídli-
lo tam množství kmenů, které mezi sebou
soupeřili, a často se svářili. Jednou ob-
chodníci o výdělek, jindy pastevci o vodu.

I chtěl Moše poznat obyvatele té země –
posadil se tedy u jedné z místních studní,
neboť na těchto místech se lidé setkávali,
když chodili pro vodu.

⁸ Midjan

Tak přišlo i sedm dcer tamního kněze Jitra, aby do žlabů u studny načerpaly vodu a napojily otcovy ovce a kozy, které pásly. Přišli i pastýři, ti však na ně začali dorážet, odháněli je a vyhrožovali jim holemi, neboť chtěli studnu jen pro sebe. Když to Moše viděl, rozezlen tím chováním, zahnal pastýře a sám pak napojil ovce a kozy těch sedmi Jitrových dcer. Když se vrátily domů, otec se podivil:

„Co že jste se dnes vrátily tak brzy?”

„Nějaký Černozemec nás zachránil před pastýři a sám nám pak načerpal vodu a napojil tvé ovce a kozy.”

„A kde ho máte?”, řekl na to otec.

„Proč jste toho muže nepozvaly k nám, abychom jej pohostili? Zavolejte ho!”

Když Mošeho přivedly, a pojedli s ním, vyzval ho Jitro, aby s nimi zůstal a dodal: „Mám jen dcery a statného muže je potřeba”. Moše souhlasil.

Čas plynul a Moše si oblíbil Jitrovu dceru Ciporu, což znamená Ptáčátko. Otec byl rád, že bude mít v rodině muže a dal ji Mošemu za ženu. Ta mu pak porodila dva syny.

V té době bylo kočovnickému lidu v Černozemi stále hůř, neboť pracovali velmi těžce. Celé dny trávili lopotnou prací a neměli čas na své rodiny, na radost ze života. I spatřil jejich bídu Pán Světa a popudilo jej takovéto zacházení s lidmi. I začal rozmýšlet plán, jak Kočovníkům pomoci.

Moše se zatím stal pastýřem ovcí a koz kněze Jitra ze Země sváru. Jednoho dne vyšel pást stáda až za poušť směrem

k Černozemi a dorazil k Boží hoře, která se jmenovala Ohnivá⁹. Seděl se svou holí v úpatí skal a tu spatřil keř, jak hoří mocnými plameny. Ten oheň rozžehl Pán Světa, avšak učinil, že plameny keř nespalují. Zvědavý Moše si řekl:

„Půjdu blíž a podívám se na ten zázrak, že ten keř neshoří.”

I viděl Bůh, Pán Světa, že se Moše přibližuje a zavolal na něj z nitra toho keře:

„Moše! Moše!”

Ten se podivil, že keř mluví a odvětil:

„Tady jsem.”

Pán Světa mu pak, jakoby z keře, povídá:

„Blíž už nechod! Sundej si sandály z nohou, neboť místo na kterém stojíš je zvláštní, nehodí se, abys zde chodil obutý!”

Po odmlce pokračoval:

„Já jsem Bůh, Pán Světa, kterého znali i tví otcové Avraham, Jicchak a Jakov.”

Na to si Moše zakryl svou tvář, neboť se bál pohledět na takovou zvláštnost, že Pán Světa s ním mluví z nitra keře.

Znovu se ozval hlas:

„Viděl jsem bídu tvého lidu, Kočovníků, kteří se usadili v Černozemi. Slyšel jsem jejich náрек, když je černozemští poháněči k práci bijí holemi a švihají biči. Zním jejich bolest. Zachráním je z ruky krutých Černozemců a odvedu je do dobré a prostorné země, do země plné hojnosti, Země purpuru, odkud před mnoha léty přišli. Ty nyní Moše půjdeš, neboť tě posílám ke králi Černozemě, a vyvedeš ten lid, který jsem si zvolil za svůj, neboť jsem

⁹ Chorev

znal jejich otce a měl je rád. Vyvedeš Kočovníky z Černozemě na svobodu!”

Moše se zalekl takového úkolu a řekl:

„Kdo jsem já, abych šel ke králi Černozemě? Copak odtud mohu Kočovníky osvobodit já sám? Navíc, jak jistě víš, zabil jsem tam člověka a král mne za to chce popravít.“

„Já budu s tebou”, řekl Pán Světa. „Toho člověka jsi přece zabil pro násilí, které páchal. Abys ochránil svého druha.

Znamením, že jsem tě poslal, bude, že Kočovníky přivedeš k této hoře, potom co opustíte Černozem – tím znamením tedy bude vaše svoboda, pokud mě budete poslouchat. Zde pak budeme mít slavnost a budete-li chtít, stanete se mými služebníky.”

Stále nejistý Moše mu na to odvětil:

„Přijdu-li ke Kočovníkům a řeknu jim: Pán Světa, Bůh, který znal vaše otce, mne k vám poslal. Jistě se zeptají: Jak se jmenuje? Co jim pak odpovím?”

„Budu tím, kým budu”, řekl Pán Světa, který je jako život, o němž plně nevíme jaký je dnes, natož zítra, ale víme, že jej denně žijeme a stále jej očekáváme. „Pověz jim: JÁ BUDU mne k vám poslal. Řekni jim to takto: Pán Světa, Bůh, který znal vaše otce, Abvahoma, Jicchaka a Jakova, mne k vám poslal. Toto je mé jméno a bude jím navěky!

Tedy jdi a pověz to starcům Kočovníků, kteří mají vážnost v lidu. Řekni jim: Vy jste mým dílem, vás jsem do Černozemě dovedl za časů Josefa, tedy vás odtud i vysvobodím. Kdyby se vám v Černozemi zalíbilo, nechtěli byste odejít. Uvedl jsem

na vás tedy bídu, abyste toužili po svobodě a odešli z Černozemě, Země utrpení. Budu to já, kdo vás z bídy vyvede zpět do Země purpuru. Oni tě pak poslechnou.

Poté jdi spolu se starci ke králi a řekněte: Ukázal se nám Pán Světa, Bůh Kočovníků, dovol nám tedy odejít na tři dny do pouště, abychom mu sloužili!

Já však způsobím, že vám král Černozemě nedovolí odejít ani po dobrém, ani po zlém, neboť bude v mé moci. Dolehnu na něj a budu bít Černozem všemi svými divy, které učiním, dokud vás nepropustí. Kočovníkům poskytnu přízeň v očích Černozemců – neodejdou s prázdnou. Vyžádají si od svých sousedů stříbrné a zlaté náčiní, oděvy, do kterých oblečou své otrhané děti a vyklidí tak Černozem! Bude to soud a odsouzení té země a jejích bohů. Protiví se mi, neboť neváhají zotročit člověka.”

Moše, který se stále zdráhal přijmout tak velký a nesnadný úkol řekl:

„Přesto všechno mi jistě neuvěří a nebudou mě chtít poslouchat, protože si řeknou, to nebyl Pán Světa, kdo se ti ukázal!”

„Co držíš v ruce?”, pravil hlas z keře. Moše zvedl ruku a povídá:

„Pastýřskou hůl.”

„Hoď ji na zem!”, přikázal Pán Světa.

Když Moše hodil svou hůl na zem, proměnila se v hada, on se vylekal a utekl před ním.

Pán Světa ho zavolal zpět a řekl mu: „Natáhni ruku a vezmi ho za ocas!”

Když tak učinil, proměnil se had opět v hůl.

„Učiň tak před Kočovníky v Černozemi“, pokračoval hlas z keře, „a uvěří ti, že se ti ukázal Pán Světa, jehož mocí toto činíš! Teď vlož svou ruku do záhadří!“

Moše ji vložil do záhadří, a když ji vytáhl, hle, byla celá nemocná, bílá jako sníh.

„Vrať svou ruku zpět!“, přikázal Pán Světa.

Moše tak učinil. Když ji opět vytáhl, byla zdravá jako předtím. I rozechvěl se v úžasu nad takovými skutky.

„Jestliže ti neuvěří potom, co uvidí hůl proměněnou v hada, ukaž jim toto druhé znamení, které ukazuje mou moc. Kdyby však ani poté neuposlechli, vezmi vodu z Velké řeky, vylij ji na zem a voda se promění v krev.“

„Pane, podívej se na mne“, řekl Moše v obavách, že neuspěje, „nikdy jsem nebyl výřečný muž, nestanu se jím ani jako tvůj služebník, nepřesvědčím je!“

Nato Pán Světa zvýšil hlas:

„Kdo dal člověku ústa? Kdo určuje, že je člověk němý či hluchý, že vidí, nebo je slepý? Cožpak to nejsem já, Pán Světa, který vše učinil? Teď jdi, a já budu s tebou, naučím tvá ústa mluvit, řeknu ti, co máš říkat!“

Moše se příkrčil a zvolal:

„Prosím tě, Pane, pošli někoho jiného, zdatnějšího!“

Tu se na něho Pán Světa rozhněval:

„Myslíš snad svého bratra Aharona, který je v Černozemi? Víím, že on umí dobře mluvit! Vyjde ti naproti a bude se radovat z vašeho setkání. Stane se tvým pomocníkem, ale budeš to ty, kdo k němu bude mluvit to, co já řeknu. Oba vás tak

poučím, co máte dělat! Ať tedy on předloží lidu to, co ti řeknu! Ty budeš mít v ruce svou pastýřskou hůl a budeš s ní konat ta zázračná znamení!“

Tím hlas v keři ustal a plameny ohně zmizely. Moše, celý rozechvělý z takového setkání rychle nazul své sandály, sehnal stáda a vrátil se k Jitrovi. Vyprávěl mu o všem, co se mu přihodilo na úpatí Ohnivé hory a poprosil ho:

„Dovol mi odejít, vrátím se ke svému lidu, který je v Černozemi. Podívám se, zda jsou ještě živi a zdraví!“

„Jdi tedy“, odpověděl mu Jitro, „kež se ti zdaří tak náročný úkol, jaký ti byl uložen.“

Od té doby, co zhasl plamen v keři, slyšel Moše znít hlas Pána Světa ve své hlavě.

„Vyjdi tedy“, zazněl Mošemu hlas v uších, „můžeš se vrátit do Černozemě, neboť všichni ti, kdo tě dříve chtěli zabít, již zemřeli. Pamatuj však, že při všech těch divech, které v Černozemi pomocí tebe způsobím, budu zatvrzovat královo srdce, a to se stane neoblomným. Král tak kočovnický lid nepropustí. Proto mu řekneš: Pán Světa praví: Kočovníci jsou jako můj prvorozený syn. A proto ti vzkazuje: Propusť mého syna, ať mi slouží, ne tobě, a kdybys jej propustit nechtěl, zabijí tvého prvorozeného syna!“

Po těchto slovech se Moše vypravil na cestu. Vzal svou ženu a své syny, vysadil je na osla, do ruky vzal svou hůl, teď už Boží hůl, a odešel do Černozemě, kde zatím promluvil Pán Světa i k Aharonovi:

„Jdi do pouště naproti svému bratru Mošemu, neboť přichází do Černozemě!“

On poslechl a vyšel. Potkal se s ním u Boží hory, na jejímž úpatí se Moše setkal s hlasem v hořícím keři, radostně ho objal a políbil na uvítanou.

Cestou do Černozemě pak vypravoval Moše Aharonovi vše, co mu Pán Světa pověděl, o všech znameních, která spolu mají v té zemi učinit.

Když to pověděli kočovnickému lidu a jeho starším, uvěřili jim a slyšíce, že Pán Světa uviděl jejich bídu a hodlá jednat, padli na kolena a klaněli se pod širým nebem, které je trůnem Pána Světa.